

Avifauna van Limburg

Hustings, F., J. van der Coelen, B. van Noorden, R. Schols, & P. Voskamp 2006. *Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht. ISBN 90 74508 13 8. 717 blz. Prijs: € 45,-.*

Soms krijg je een boek in handen waarbij je meteen denkt: "wow!". De nieuwe Avifauna van Limburg is zo'n boek. Het valt meteen op door zijn formaat. Met maar liefst 717 pagina's A4 formaat is het een aanzienlijke vulling van de boekenkast. Je moet je spierballen goed gebruiken om het uit de kast te tillen. Het binnenwerk heeft een mooie, rustige bladspiegel met overzichtelijke grafiekjes en prachtige functionele foto's die voorzien zijn van bijschriften waarin vaak net iets meer vermeld wordt dan soortnaam, datum en locatie en die daardoor ook de vluchtige lezer informatie bieden. Deze avifauna is echter niet bedoeld voor koppensnellers en zal niet louter vanwege zijn mooie uiterlijk aangeschaft worden; het is de inhoud die telt.

De laatste avifauna van Limburg dateert uit 1985 toen Wim Ganzevles *et al.* de Vogels in Limburg publiceerden. Deze publicatie, die weinig systematisch verzameld en/of kwantitatief materiaal bevatte en bovendien op veel vlakken (al dan niet noodzakelijkerwijs) onvolledig was, blijkt volgens het voorwoord de aanleiding ge-

weest te zijn voor een goed gefundeerde, complete Limburgse avifauna. Het doel was een update van Hens (1965), de eerste avifauna van Limburg die, zeker voor die tijd, zeer gedetailleerde informatie bevat en tot op heden geraadpleegd wordt voor historische avifaunistische informatie uit Limburg.

De nieuwe avifauna begint met een helder hoofdstuk, verfraaid met unieke historische zwart-wit foto's, over de geschiedenis van vogelverslaglegging in Limburg. Op het eind van dit hoofdstuk worden terechte punten van aandacht voor toekomstig avifaunistisch onderzoek genoemd, die in veel gevallen overigens niet alleen op Limburg betrekking hebben. Na een duidelijk en, zeker voor zo'n verplicht onderdeel, leesbaar hoofdstuk 'materiaal en methoden' volgen een hoofdstuk waarin de Limburgse landschappen beschreven worden en een hoofdstuk over de vogelbiotopen van deze bijzondere provincie. Vooral het laatste hoofdstuk geeft een mooi tijdsbeeld en beschrijft op heldere wijze per biotoop de karakteristieke broedvogels en de veranderingen in het landschap ("De meeste beken ... zijn gedegenerend tot fantasie-loze afvoergoten"). Hoewel veel ontwikkelingen in het Limburgse landschap ook in de rest van Nederland spelen, geven beide hoofdstukken ook mooi weer waarom Limburg qua landschap en vogelstand afwijkt van de andere Nederlandse provincies. Dit wordt vervolgens systematisch weergegeven in een apart hoofdstuk waarin de betekenis van Limburg voor de Nederlandse avifauna (zowel broedvogels als doortrekkers en overwinteraars) beschreven wordt. Limburg telt maar liefst zo'n 50 vogelsoorten waarvan meer dan 10% van de landelijke populatie in Limburg voorkomt en 21 hiervan staan op de nationale Rode Lijst. Dit zijn voornamelijk soorten van bos en pioniervegetaties (Grensmaas). Lijstaanvoerders zijn de soorten die iedere vogelaar associeert met de provincie: Grauwe Gors, Europese Kanarie, Kortsnavelboomkruiper, Oehoe, Grote Gele Kwikstaart en Middelste Bonte Specht. Maar liefst 49-87% van de Nederlandse po-

pulatie van deze soorten komt binnen de provinciegrenzen van Limburg voor.

De soortbesprekingen vormen het leeuwendeel van de avifauna. Ze zijn omvangrijk, zeer leesbaar en bovenal volledig. De auteurs hebben hun best gedaan om ook historische gegevens nog boven tafel te krijgen en waarnemingen zijn grondig (her)beoordeeld. Wat dat betreft is Limburg gezegend met een zeer goed functionerend Vogelarchief; een tijdrovend initiatief dat sinds 1993 loopt en waarvan bij het totstandkomen van deze avifauna de zoete vruchten geplukt konden worden. Het is prettig dat bij waarnemingen van zeldzame vogels ook vermeld wordt hoe de landelijke dwaalgastencoömissie betreffende waarnemingen beoordeeld heeft. De foto's van oude balgen of zwart-wit foto's van oude Limburgse zeldzaamheden vormen een boeiende afwisseling op de prachtige recente foto's in het boek. Leuk, ook historisch gezien, is bijvoorbeeld de beschrijving van de Steppebuiser; een lievelingssoort van de eerste Limburgse avifaunist Hens waarin ook tegenwoordig vogelaars zich nog vastbijten qua determinatie. Heel prettig zijn de verspreidingskaartjes waarbij de stippen op een subtiel provinciekaartje met landchapstypen weergegeven zijn en waarvan achter in het boek een groot exemplaar afgedrukt staat met vermelding van veel genoemde gebieden. Waar mogelijk staan ringmeldingen vermeld in overzichtelijke kaartjes en worden zowel de algemene patronen als uitzonderlijke ringmeldingen vermeld. Hiermee neemt deze avifauna al een interessant voorproefje op de verwachte landelijke ringatlas. Verder zullen de Limburgers door het vermelden van de vele gegevens verzameld door Limburgse trektelposten waarschijnlijk vaker, de *'Nederlandse trekvogel-atlas'* (LWVT/SOVON 2002) in de boekenkast laten staan.

Deze avifauna is meer dan een naslagwerk, en véél meer dan een *update* van de vorige Limburgse avifauna's. Je kunt er met plezier menig avondje rustig bladerend mee vullen zonder op zoek te zijn naar specifieke informatie. Doordat het

boek naast soorttrends en verspreidingskaartjes ook vaak nog ongepubliceerd (zowel historisch en recent) materiaal bevat en de auteurs hun best gedaan hebben om naast het grondig documenteren van feiten deze ook op een duidelijke manier interpreteren, is deze avifauna ook waardevol voor vogelaars ver buiten de Limburgse provinciegrenzen. Dit geldt voor zowel het anekdotische materiaal, zoals de melding van een laat broedgeval van een Merel op 21 oktober 1968, als het algemenere materiaal, zoals de fenologie van veel soorten, de beschrijving van Beflijstertrek over Mulderskop of het in internationaal perspectief beschrijven van de trek van verschillende soorten als Houtduif (waarvan op topdagen 60 000 individuen langstrekkend gezien worden op sommige trektelposten in Limburg!), Sperwer en Rode Wouw. En zo staat deze avifauna bol van informatie die interessant is voor karteerder, tuinvogelaar, natuurbeschermer, trekteller, beleidsmaker, historicus of *twit*cher. Het is prachtig dat dit alles op zo'n indrukwekkende wijze is samengebracht.

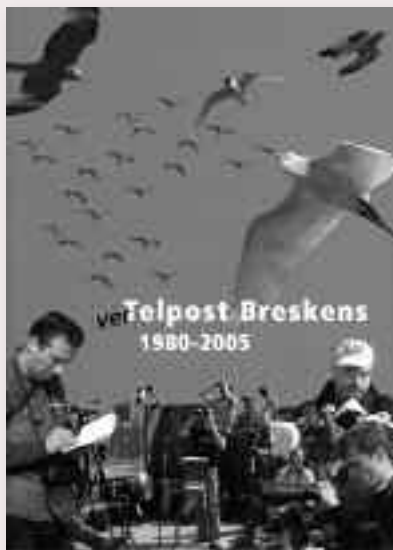
De avifauna is overigens ook opmerkelijk actueel voor een dergelijk omvangrijk project waarbij het risico aanwezig geweest moet zijn al schrijvende door de actualiteit ingehaald te worden. Tekenend hiervoor is de vermelding met foto van het broedgeval van een Zwarte Wouw bij Stevensweert in 2006 en de geraadpleegde literatuur die geregeld de periode van het project, tot en met 2004, overtreft. De auteurs verdienen een dikke pluim en de Limburgers mogen heel trots zijn op deze avifauna die nog lang zijn functie zal vervullen. - *Jeroen Reneerkens*

Literatuur

- Ganzevles W., F. Hustings, F. Schepers, J. Ummels, & W. Vergoossen 1985. Vogels in Limburg. Publicatie van het Natuurhistorisch Genootschap Limburg, Reeks XXXV aflevering 5-15, Maastricht.
- Hens P.A. 1965. Avifauna van de Nederlandse provincie Limburg (tweede herziene druk). Publicatie van het Natuurhistorisch Genootschap Limburg, Reeks XV, Maastricht.
- LWVT/SOVON 2002. Vogeltrek over Nederland. Schuyt & Co, Haarlem.

(ver)Telpost Breskens 1980-2005

Telgroep Breskens 2006. Telgroep Breskens publicatie 6, Vlissingen. 61+73 pp. Te bestellen door het overmaken van €10,- (inclusief DVD en verzendkosten) op giro 76442 t.n.v. Peter Meininger, Vlissingen, onder vermelding van 'Breskens 2005'.

Menig vogelaar die enerzijds gek is op lijstjes en getallen en anderzijds van trek-tellen houdt wordt onrustig als het voorjaar begint en de eerste leuke aantallen of soorten weer langs Breskens vliegen. Wanneer men in een weekend met warm weer en een briesje uit oostelijke richting, bijvoorbeeld begin mei, niet de gelegenheid heeft naar Zeeuws-Vlaanderen te gaan, kan men naderhand gefrustreerd op trektellen.nl nalezen dat het een knaller is geweest! Maakt men de (vaak lange) reis wel, dan het bij aankomst zenuwachtig vragen naar wat je al gemist hebt. "Zonet vloog er een Lachstern langs" of "je hebt nét een Roodpoot gemist". In de middag, wanneer de telpost helemaal is volgestroomd, volgt de onvermijdelijke verkoop van de 'Breskensboekjes', met daarin de telresultaten van het vorige jaar. Goed voor de momenten dat de trek even wegzakt, maar hoe bijzonder deze telpost is wordt pas echt duidelijk aan de hand van deze uitgave.

De gestuwde voorjaars trek bij Breskens werd voor het eerst beschreven door J.C. Wedts de Swart in *De Levende natuur* (1971), maar systematisch geteld wordt er pas sinds de tachtiger jaren. Vele herinneringen en ruim 9 miljoen geregistreerde vogels zijn samengevat in dit boekje. Het eerste dat opvalt dat het geen voor- of achterkant heeft, maar is opgedeeld in twee delen. In de ene helft niet minder dan 42 verhalen van mensen die een bijzondere band hebben met de bekendste telpost van Nederland. Niet alleen historische verhalen zoals de ontdekking van Breskens als telpost en de officiële opening op 13 april 1991, maar vooral hoogtepunten die voor elke vogelaar weer anders blijken te zijn. Op vaak humoristische wijze verhalen ze bijvoorbeeld over Ollie en Angelika Kupfernagel, een op drift geraakte surfer, en een Bontbekplevier die toch een Koolwitje bleek te zijn.

Opent men het boekje aan de andere kant dan gaat het onder andere over gedragsregels die gelden op de telpost en wordt de gestuwde trek verklaard. Het overgrote deel van deze helft behandelt echter de telresultaten. Na een kort overzicht van de seizoenen 2002-2005 als geheel worden deze maandsgewijs verder uitdiept. Fantastische dagen met enorme aantallen van gewone soorten zoals de Gierzwaluw (13 967 ex op 12 mei 2002), een jaarrecord van Graspiepers (ruim 900 000 ex in 2003) en grote aantallen van minder algemene soorten (24 Smellekens op 16 april 2004) worden hier beschreven. Daarna volgt een hoofdstuk waarbij 17 karakteristieke 'Breskens-soorten' worden uitgelicht. Per soort wordt het trekbeeld over Europa beschreven maar natuurlijk ook enkele dagen met zeer goede trek langs Breskens. Grafieken geven de uurgemiddelden per standaardweek en bij enkele soorten ook per jaar. Voor de mensen die lijstjes bijhouden zijn er drie tabellen opgenomen: jaartotalen per soort (1989-2005), dagrecords 1981-2005 en de Breskens-fenologielijst. Tot slot wordt voor de regelmatige bezoeker van de telpost ook nog een overzicht gepresenteerd van de topdagen. Wie heeft er niet

gehoord van Zotte Zaterdag (6 mei 2000), Denderende Dinsdag (3 mei 1994) of Maffe Maandag (10 mei 1993)?

Wanneer men onbekend is met de telpost is het leukste misschien wel de DVD die wordt meegeleverd. Hierop staan foto's van tientallen vogels die tijdens de trek bij Breskens zijn gefotografeerd, maar ook veel vaste tellers zijn vereeuwigd. Verder mooie sfeerbeelden, de telpost zelf en historische beelden van de oude dijk. Ook kun je een radio-uitzending van Vroege Vogels over de telpost beluisteren en opnamen van soorten als Kuifleeuwerik en Kleine Barmsijs. Het leukst is wel die van een voorbijvliegende Roodstuitwaluw waarbij het vooral gaat om het enthousiasme van de tellers ("Roodstuitwaluw!! Yessss!!"); de vogel is namelijk niet te horen. Tot slot staan er op de DVD zeven filmfragmenten van onder

andere een bezoek van Omroep Zeeland, voorbijvliegende vogels, en een clip van de band *Crash Boogie* met hun lied "De Vuurtoren van Bresjes".

Deze uitgave is niet van hoog wetenschappelijk niveau maar dat is ook niet de insteek geweest van de telgroep toen ze aan dit boekje begonnen. Het doet door alle beschreven avonturen, humoristische anekdotes, al die mooie soorten en dagrecords eerder denken aan een spannend jongensboek. Dit in ogenschouw nemend valt er dan ook niet veel kwaads te zeggen over dit boekje dat, samen met de DVD, een niet te missen 6^e editie van voorjaarstrek langs Breskens is. Zeker niet voor de vogelaar die een band heeft met de telpost, of iets heeft met lijstjes of het fenomeen vogeltrek. "Zeven boertjes binnen, drie boertjes buiten". - *Joost van Bruggen*

OPROEP: Waarnemingen van gieren in Frankrijk gevraagd

De Franse vogelbeschermmer Jean-Pierre Choisy is op verschillende manieren betrokken bij de herintroductieprojecten van gieren (Vale Gier, Monniksgier, Aasgier en Lammergier) in Frankrijk. In de Diois en omliggende berggebieden (in de Voor-Alpen, departement Drôme) worden de populaties van de eerste drie soorten gevolgd in het Parc Naturel Régional du Vercors en waarnemingen van Lammergieren (in dit gebied zeldzaam maar jaarlijks) verzameld en gearchiveerd. Daarnaast houdt Choisy waarnemingen bij van alle soorten gieren in Frankrijk buiten de kerngebieden (op kleine of grote afstand daarvan), en is hij de centrale contactpersoon voor collega's en waarnemers in andere landen voor het snel kunnen volgen van trekbewegingen (bijvoorbeeld: in 2005 verplaatsten enige tientallen Vale Gieren zich in negen dagen via het noorden van de Vercors, Savoie, Haute-Savoie en de Zwitserse Jura naar het Zwarte Woud in Duitsland).

U kunt een waardevolle bijdrage leveren aan deze projecten door uw waarnemingen van alle vier soorten gieren in de hieronder omschreven gebieden (recent of oud) per e-mail door te geven aan Jean-Pierre Choisy. Het gaat om waarnemingen in Frankrijk met uitzondering van de Pyreneeën, de bekende gebieden van de 'causses' en de rivierkloven ('gorges') in het Massif Central, en de gebieden in de Voor-Alpen waar gieren zijn geherintroduceerd: Gorges du Verdon, Vallée de l'Eygues (departement Drôme) en de Val de Chamaloc (tussen Die en de Col du Rousset). Vooral aflezingen van (kleur)ringen en beschrijvingen van kleurmarkeringen van het verenkleed (vleugels) zijn interessant, vooral indien ze vergezeld gaan van foto's. U kunt uw berichten in het Nederlands schrijven. Vermeld wel of u Frans kunt lezen.

*Jean-Pierre Choisy, Chargé de mission
Faune au Parc Naturel Régional du Vercors,
Groupe Vautour, France FIR-LPO
jean-pierre.choisy@pnr-vercors.fr*

De Nederlandse Ornithologische Unie

vervolg van bladzijde 85

aan welke vragen u graag bijzondere aandacht gegeven zou willen zien. Die wensen plaatsen wij vervolgens weer op onze website zodat u volledig op de hoogte blijft en alvast een idee kunt gaan vormen van wat het forum voor u zal kunnen betekenen. Wordt vervolgd!

TER INFO, VAN SCHELDEMONITOR: WIE MEET WAT OP HET SCHELDE-ESTUARIUM?

Ben je op zoek naar informatie over een rapport, een publicatie, een studie of een project over het Schelde-estuarium? Of wil je weten wie wat meet in het estuarium? Neem dan een kijkje op de website van de ScheldeMonitor (www.scheldemonitor.org). Je vindt er informatie over alle Vlaamse en Nederlandse instituten, bedrijven en onderzoeksgroepen die betrokken zijn bij het onderzoek en de monitoring van het Schelde-estuarium. Voor al deze groepen wordt op de site een overzicht

gegeven van de metingen die ze uitvoeren, de studies die ze doen, de publicaties en rapporten die ze maken, de projecten waar ze aan deelnemen, enz. Geïnteresseerd? Schrijf je dan zeker in op onze tweemaandelijksse attentingsdienst. Dan ontvang je gratis in je mailbox een overzicht van alle nieuwe publicaties, projecten en studies op en rond het Schelde-estuarium.

VOGELFESTIVAL

Vogelbescherming Nederland, Staatsbosbeheer en SOVON Vogelonderzoek Nederland organiseren het Vogelfestival in de Oostvaardersplassen bij Lelystad. Het evenement vindt plaats in het weekend van 25 en 26 augustus 2007 en heeft als thema vogels en klimaatverandering. Alle vogel- en natuurliefhebbers kunnen tijdens het Vogelfestival hun hart ophalen. NOU heeft daar ook een stand.